

INFORMACIJA SA ODRŽANE DVANAESTE MINISTARSKE KONFERENCIJE SVJETSKE TRGOVINSKE ORGANIZACIJE (MC12)

Ministarska konferencija Svjetske trgovinske organizacije, dvanaesta od osnivanja je održana od 12. do 17. juna 2022. u Ženevi - Švajcarska. Ministarska konferencija (MC) je najveće tijelo Svjetske trgovinske organizacije (STO) kojom upravljaju ministri zemalja članica zaduženi za trgovinu. Obzirom na pojačane geopolitičke tenzije i globalnu krizu u snadbijevanju hranom izazvanom prvo COVID-19 pandemijom, a nastavljenom ratnim dešavanjima u Ukrajini, očekivanja od MC12 su bila velika.

Iako je postojala mogućnost dostavljanja snimljenih izjava, gotovo svi ministri iz 164. zemlje članice, su tražili riječ u uvodnom obraćanju na početku konferencije. Ocjena gotovo svih učesnika je da je konferencija postigla veliki uspjeh jer je rezultirala dogovorom o paketu ključnih trgovinskih inicijativa od globalnog značaja - *Ženevski paket*, ovo posebno imajući u vidu činjenicu da je usvojen Sporazum o subvencijama u ribarstvu (Agreement on Fisheries Subsidies).

I pored značajnog uspjeha postignutog na MC12 i dalje ostaju velike razlike u shvatanju funkcionisanja STO-a između zemalja u razvoju i razvijenih zemalja. Ono oko čega se svi slažu jeste da je suštinska reforma STO-a neophodna, a kako bi organizacija ostala u središtu upravljanja globalnom trgovinom, dok će predmet daljih pregovora biti način kako do toga doći.

Najznačajniji rezultati Ministarske konferencije

Sporazum o subvencijama u ribarstvu

Članice STO-a su postigle Sporazum o subvencijama u ribarstvu koji postavlja nova globalna pravila za suzbijanje štetnih subvencija i zaštitu globalnih ribljih fondova. To je prvi sporazum STO-a koji je ekološku održivost stavio u prvi plan. Subvencije za ribarstvo, globalno se procjenjuju u iznosu od 14. do 54. milijarde USD godišnje, omogućavajući mnogim ribarskim flotama da rade duže i dalje na moru, na štetu morskog života.

Sporazum zabranjuje podršku nezakonitom, neprijavljenom i neregulisanom ribolovu. Zabranjuje podršku ribolovu kojim se narušavaju riblji stokovi. Sporazumom se pravi, prvi ali značajan korak naprijed u suzbijanju subvencionisanja za prekomjerne kapacitete i prekomjerni ribolov ukidanjem subvencije za ribolov na neregulisanim otvorenim morima. Procjenjuje se da će Sporazum imati pozitivne efekte na preko 260. miliona ljudi koji direktno zavise od ribarstva.

Članice u razvoju i najmanje razvijene zemlje, za koje Sporazum stupa na snagu nakon dvije godine prelaznog perioda, će moći koristiti tehničku pomoć u izgradnji kapaciteta koji će se finansirati iz STO Povjerilačkog fonda.

Sporazumom nisu obuhvaćene sve oblasti kojima se narušava riblji fond i pregovaračka grupa o pravilima (o subvencionisanju ribarstva) nastavlja pregovore o daljem ograničavanju određenih subvencija koje doprinose povećanim kapacitetima i prekomjernom izlovu sa ciljem postizanja uspjeha do 13. Ministarske konferencije (MC13).

Sporazum o subvencijama u ribarstvu stupa na snagu, u skladu sa Marakeškim sporazumom, kada dvije trećine članica dostave instrument ratifikacije.

Odgovor STO-a na COVID-19 i buduće pandemije i izuzeće od TRIPS-a

Kao odgovor na tekući uticaj COVID-19, članice su usvojile Ministarsku deklaraciju o odgovoru STO-a na sadašnje i buduće pandemije. Ovim se uključuje odricanje od određenih zahtjeva prema Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS) u vezi sa korišćenjem obaveznih licenci za proizvodnju vakcina protiv COVID-19. Postignutom odlukom se omogućava lakši pristup medicinskim potrepštinama i komponentama u ovoj i narednoj pandemiji. Kompromis o odricanju od TRIPS-a doprinosi naporima da se dekoncentrišu i diverzifikuju kapaciteti za proizvodnju vakcina tako da kriza u jednom regionu ne ostavi druge odsječne.

Deklaracija poziva relevantna tijela STO-a da nastave ili pokrenu rad na naučenim lekcijama i izazovima tokom pandemije COVID-19. Oblasti će uključivati ograničenja izvoza, sigurnost hrane, intelektualnu svojinu, regulatornu saradnju, usluge, tarifnu klasifikaciju, transfer tehnologije, olakšavanje trgovine i transparentnost. Godišnja revizija će se održati u Generalnom savjetu do kraja 2024.

Istovremeno, ministarska odluka o TRIPS sporazumu pruža platformu članicama da rade zajedno na diversifikaciji kapaciteta proizvodnje vakcina. Članice će imati mogućnost da preduzmu direktne akcije u narednih pet godina kako bi prevazišli ograničenja definisana registracijom патената kroz ciljana odricanja koja se bave specifičnim problemima identifikovanim tokom pandemije, posebno olakšavanjem i pojednostavljivanjem izvoza vakcina.

Članice takođe imaju veću jasnoću o opcijama koje su im otvorene za odgovor na pandemiju, uključujući niz hitnih mjera. Ovaj ishod takođe otvara put tehničkoj podršci Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu (WIPO), STO-a i drugih kako bi se u potpunosti i efikasno iskoristile sve opcije. Članice su se takođe složile da najkasnije do decembra 2022. donesu odluku o tome da li će se izuzeće proširiti na proizvodnju i isporuku dijagnostičkih i terapijskih sredstava za COVID-19.

Bezbjednost hrane i poljoprivreda

U okviru Ženevskog paketa usvojena je Ministarska deklaracija o poljoprivredi koja se odnosi na hitan odgovor na nesigurnost hrane i na izuzeća kupovine hrane Svjetskog programa za hranu u humanitarne svrhe (WFP) od izvoznih zabrana ili ograničenja. Ministarske odluke su donešene kao odgovor na pozive međunarodne zajednice za hitnu akciju članica STO-a kako bi se riješila nestašica i rastuće cijene hrane i osiguralo da najugroženiji imaju pristup hitnoj pomoći u hrani.

Deklaracija naglašava snažnu posvećenost članica STO-a da preduzmu konkretne korake za olakšavanje trgovine, koja igra vitalnu ulogu u poboljšanju globalne sigurnosti hrane, kao i poboljšanju funkcionisanja i otpornosti globalnih tržišta hrane. Takođe se potvrđuje važnost nenametanja izvoznih zabrana ili ograničenja na trgovinu poljoprivredno-prehrambenim proizvodima na način koji nije dosljedan STO-u.

Program rada E-trgovine i moratorijum

U okviru Ministarske odluke o Programu rada u oblasti elektronske trgovine, članice STO-a su se složile da zadrže dosadašnju praksu neuvođenja carina na E-trgovinu i da intenziviraju razgovore među članicama na ovu temu. Moratorijum će ostati na snazi do MC13, koja bi trebala biti održana do kraja 2023. ili do 31. marta 2024. ako se MC13 odgodi nakon tog datuma.

Istaknuto je da će moratorijum, koji je obnavljan na svakoj Ministarskoj konferenciji od usvajanja 1998, pomoći da se očuva okruženje koje STO pruža za globalnu digitalnu ekonomiju i milione preduzeća i radnih mjesta koja zavise od toga.

Druge odluke

Ministri su usvojili sanitarnu i fitosanitarnu (SPS) deklaraciju o odgovoru na izazove koji mogu značajno uticati na međunarodnu trgovinu hranom, životinjama i biljkama. Deklaracija obavezuje članice STO-a da pokrenu program rada za identifikaciju novih izazova u primjeni SPS Sporazuma STO-a, sa ciljem unapređenja načina na koji se Sporazum sprovodi.

Ministri su usvojili i odluku kojom se potvrđuje posvećenost članica Programu rada STO-a za mala, mikro i srednja preduzeća, koji nastoji da odgovori na specifične izazove sa kojima se ove ekonomije suočavaju. Druga odluka produžava moratorijum na žalbe TRIPS-a, takozvane "nekršenja i situacije", koje se odnose na situacije u kojima se članica može žaliti da joj je oduzeta očekivana korist zbog akcije druge članice, čak i ako nije sporazum TRIPS prekršen.

Reforma STO

Članice STO-a su se složile da preduzmu sveobuhvatnu reviziju funkcija STO-a kako bi osigurale da organizacija bude u stanju da efikasnije odgovori na izazove sa kojima se suočava multilateralni trgovinski sistem.

U dokumentu MC12 usvojenom 17. Juna 2022, ministri su se obavezali da će raditi na reformi organizacije kako bi unaprijedili sve njene funkcije kroz otvoren, transparentan i inkluzivan proces. Revizija će se vršiti preko Generalnog savjeta STO-a i njegovih pomoćnih tijela, sa ciljem podnošenja prijedloga reformi na MC13.

Članice su ranije podnijele prijedloge o pitanjima kao što su poboljšanje transparentnosti Vladinih trgovinskih mjera, revizija posebnog tretmana za zemlje u razvoju i oživljavanje pregovaračke funkcije STO-a.

Ministri su se takođe saglasili da nastave razgovore u vezi sa sistemom rješavanja sporova STO-a u cilju osiguranja potpuno funkcionalnog sistema do 2024.